

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap (SOU 2021:2)

Myndigheten för delaktighet arbetar för ett samhälle där alla kan vara delaktiga, oavsett funktionsförmåga. Myndigheten för delaktighet lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet (MFD) lämnar endast synpunkter avseende förslaget i avsnitt 9.2. Övriga förslag bedöms ligga utanför myndighetens uppdrag. MFD är positiv till att personer med funktionsnedsättning ska kunna medges dispens från kraven på svenska och samhällskunskap när det finns särskilda skäl och att begreppet föreslås omfatta väsentliga funktionsnedsättningar som kan påverka förmågan att visa eller tillägna sig kunskap. För att förslaget ska främja ett av sina huvudsyften, ett inkluderande samhälle, vill MFD även understryka vikten av att proven i alla avseenden görs tillgängliga för personer med olika typer av funktionsnedsättningar.

Myndighetens synpunkter

När det gäller förslaget i avsnitt 9.2 om att dispens vid särskilda skäl ska kunna medges från de ökade kunskapskrav som utredningen föreslår i svenska och samhällskunskap för att en person i framtiden ska kunna beviljas svenskt medborgarskap, har MFD följande synpunkter.

Utredningen föreslår att det ska införas ett krav på kunskaper i svenska och grundläggande samhällskunskap för förvärv av svenskt medborgarskap för i princip alla som fyllt 16 men inte 67 år, men att det vid särskilda skäl ska vara möjligt att få dispens från kravet. Med särskilda skäl avses att en person

har en i sammanhanget väsentlig funktionsnedsättning, vilket i sin tur innebär att den ska vara av en viss omfattning och ha en viss varaktighet. Funktionsnedsättningen måste utgöra ett sådant hinder att det framstår som mycket svårt för individen att göra medborgarskapsprovet, även med anpassning.

MFD är positiv till att dispens vid särskilda skäl ska kunna medges från kraven på svenska och samhällskunskap. Varaktighetskravet bör dock inte tillämpas på ett sätt som gör att personer med exempelvis psykisk ohälsa till följd av erfarenheter från krig eller andra traumatiserande upplevelser exkluderas från möjligheten att få dispens. Med rätt stöd och behandling behöver inte ohälsan bli varaktig, men kan i det enskilda fallet ha stor påverkan på den enskildes möjlighet att genomföra ett prov.

Det framgår vidare av samma avsnitt att det inte är funktionsnedsättningen i sig som ger en absolut rätt till dispens från kunskapskravet för medborgarskap. Det avgörande blir funktionsnedsättningens omfattning och varaktighet i kombination med dess inverkan på individens förmåga att visa eller uppnå kunskapskravet. Grunden för dispens är alltid individuell. För att dispens ska kunna medges bör dock enligt utredningen individen kunna visa att denna har försökt göra medborgarskapsprovet och/eller läst t.ex. svenska för invandrare (sfi), svenska eller svenska som andra språk.

Det ligger i sakens natur att individer som har en funktionsnedsättning som även med anpassning innebär stora svårigheter att genomföra ett medborgarskapsprov, inte heller tidigare har kunnat göra provet eller haft förmågan att studera olika kurser i svenska. MFD anser därför att en individuell bedömning av när dispens kan medges inte som regel innebär att kontrollera om en person har försökt göra medborgarskapsprovet vid ett tidigare tillfälle och/eller läst sfi, svenska eller svenska som andra språk. Att den sökande ska ha försökt tillgodogöra sig efterfrågade kunskaper, bör endast ingå i en bedömning om dispens när det är lämpligt med hänsyn till den individuella situationen.

Syftet med utredningens förslag om krav på ökade språkkunskaper för att beviljas medborgarskap är att stärka medborgarskapets status och främja ett inkluderande samhälle. För att kunna uppnå detta syfte i praktiken vill MFD även understryka vikten av att medborgarskapsproven i alla avseenden görs tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Det gäller särskilt för personer som har behov av anpassning och kan ha nedsatt förmåga att visa

eller tillägna sig kunskaper, men vars funktionsnedsättning inte är tillräckligt allvarlig för att medges dispens. För att personer med funktionsnedsättning ska kunna genomföra ett prov behöver även provsituationen i form av exempelvis tillgängliga lokaler och eventuell extra utrustning fungera. Det kan i vissa fall behövas längre tid för en person med funktionsnedsättning att genomföra provet än vad som gäller generellt. För personer som är döva eller har en hörselnedsättning kan det handla om att få stöd av teckenspråkstolk.

Bristande tillgänglighet eller utebliven anpassning av medborgarskapsprov får aldrig hindra att människor från att beviljas svenskt medborgarskap.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande), sektionschef Anna Dahlberg och utredare Susanne Eriksson (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Malin Ekman Aldén